

8. Житловий кодекс УРСР від 30 червня 1983 року // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1983. — № 28 (дод.). — Ст. 573.
9. Визначення містять Правила утримання жилих будишків та прибудинкових територій: затверджені наказом Держжитлокомунгоспу України від 17.05.2005 № 76 // Офіційний вісник України. — 2005. — № 35. — Ст. 2158.

Анотація

Мішчя Н. В. Територіальна самоорганізація населення в Україні та її організаційно-правові форми. — Стаття.

Незначна увага, яка приділяється формам територіальної самоорганізації населення є неефективною — адже відповідна практика може бути використана в процесі подальшого реформування органів самоорганізації населення, коли йдеться про використання національного досвіду. Обґрунтовується теза про необхідність поглиблення наукових розробок у сфері територіальної самоорганізації населення в Україні, виявити її організаційно-правові форми, проаналізувати їхні нормативні дефіцити.

Ключові слова: органи самоорганізації населення, самоврядування, форми самоорганізації населення.

Summary

Mishyna N. V. Territorial Self-Organization of Population in Ukraine and its Organizing Forms. — Article.

Insignificant attention which is spared the forms of territorial self-organization of population is ineffective — in fact the proper practice can be used in the process of subsequent reformation of organs of self-organization of population, when we talk about the use of national experience. A thesis is grounded about the necessity of deepening of scientific reserches in the field of territorial self-organization of population in Ukraine, to find out it legal forms, to analyse their normative definition.

Keywords: organs of self-organization of population, self-government, forms of self-organization of population.

УДК 342.56

Н. В. Томчак

АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

Перетворення у сфері організації судової влади та судової діяльності в Україні обумовлюють необхідність оптимізації системи відповідних правовідносин. Слід визнати, що інститути судової влади мають бути спрямованими на охорону прав людини, громад та держави; у той же час правові перетворення в галузі судового управління мають сприяти ефективному використанню організаційних, зокрема, програмних заходів, спрямованих на вдосконалення судових процесів, створення в Україні незалежного, ефективного, демократичного та справедливого суду. Ми маємо визначити особливий статус організаційно-управлінського забезпечення судової влади та судового управління, які водночас є предметом конституційних, процесуальних, адміністративних, контрольних та правоохоронних правовідносин та можуть вважатися частиною державного управління.

Вирішення в рамках сьогоденного права питань підвищення ефективності судової діяльності має допомогти вдосконаленню як системи законодавства, що регулює суспільні відносини в цій сфері, так і відповідних підзаконних та відомчих актів. Водночас невирішеною є проблема загальної концепції організаційного та управлінського забезпечення судової влади України у цілому. Проблемними слід визнати аспекти пошуку форм та напрямків реформування організаційно-управлінського забезпечення судової влади тощо. Наведене обумовлює актуальність нашого дослідження. Його об'єктом є феномени судового управління та організаційного забезпечення судової влади, а предметом — специфіка визначення суб'єктів, механізмів та специфіки вказаного організаційно-управлінського забезпечення. При цьому метою роботи є саме визначення та характеристика проблем організаційно-управлінського забезпечення судової влади, які є відображеними насамперед у законодавстві та сучасній правовій доктрині України. Таким чином, у цій галузі необхідно узагальнити думки фахівців щодо вказаних феноменів, проаналізувати чинне законодавство та шляхи його розвитку.

Питанням організаційних та правових засад діяльності судової влади та її вдосконалення в нашій країні присвячена значна кількість робіт, зокрема таких авторів, як В. Р. Айб, Б. В. Бабін, А. М. Бандурка, В. Ф. Бойко, В. Д. Воднік, С. В. Ківалов, М. І. Мельник, І. В. Назаров, М. П. Орзіх, В. В. Сердюк, Н. В. Сибільова та ін. Але в той же час майже відсутні комплексні дослідження, які б узагальнювали увесь спектр поглядів, іноді доволі суперечливих, на проблеми реалізації судової влади та її організаційно-управлінського забезпечення. Наведене не сприяє проведенню спеціальних правничих розвідок, попри те, що наукові розробки у цій сфері сьогодні мають безперечну наукову актуальність та новизну. Додамо, що розгляд питання реалізації механізмів судової влади є необхідним для вирішення аспектів використання програмно-управлінського підходу в судовій сфері. Проаналізуємо організаційно-правові аспекти право-відносин у сфері судової влади; можливість та ступінь застосування в ній категорій програмного управління та менеджменту.

А. А. Стрижак вказує, що з'ясування шляхів удосконалення діяльності з організаційного забезпечення судів практично може відбуватися саме у контексті опрацювання питань державного управління судовою системою України. Цей дослідник визнає, що у межах сучасної юридичної науки практично відсутні комплексні теоретичні опрацювання проблем державного управління судовою системою України, а сформульовані у радянський період положення не відповідають потребам функціонування цієї незалежної гілки державної влади. Запропоновані за часів СРСР методологічні вирішення проблем реалізації державного управління в галузі правосуддя відображали існуючу тоді ситуацію відсутності самостійності судових органів, передбачали можливість організаційного керівництва судьями та нагляду за їх діяльністю з боку партійних, виконавчо-розпорядчих органів і прокуратури [22, 45].

Слід зазначити, що управлінські аспекти діяльності судової влади досі залишаються доволі суперечливим питанням вітчизняної правової доктрини.

Більшість досліджень у цій сфері обмежується аналізом управлінських функцій у цій сфері органів виконавчої влади або узагальнює іноземний досвід. Основними дискусійними аспектами залишаються віднесення категорії державного управління к судовій владі та питання доцільності самоорганізації судової системи. Визначимо, що іноземні фахівці також не мають спільних підходів до проблем суддівського управління. Так, П. А. Мегнусон зазначає, що існує величезна кількість діючих механізмів, які надають можливість судовим органам працювати самостійно і результативно [12, 6]. У той же час американські фахівці вказують, що більшість судових систем можна охарактеризувати скоріш як авторитарні та недемократичні, рішення у яких приймаються у відповідності до вказівок верховного суду або органів юстиції [23, 39].

Вітчизняні автори зазначають, що «одним із специфічних і малодосліджених видів управління є судове управління, котре поєднує елементи державного управління та самоуправління, де суди виступають і як суб'єкти управління щодо учасників економічного обігу, і як об'єкти управління зсередини судової системи» [14, 29]. Інші дослідники зазначають, що у судовій системі існують організаційно-управлінські відношення, юридична природа яких залишається мало дослідженою [7, 6].

Відстоюючи власне управлінське значення судової влади, Д. М. Притика вважає, що суди є не лише об'єктом управлінського впливу з боку органів судового управління та не лише здійснюють самоврядування, виконуючи низку управлінських функцій. Не менш важливим моментом цей дослідник називає прямий управлінський вплив, прикладом якого він називає роль господарських судів у економічних відносинах, коли ці органи виступають як важливий елемент в механізмі управління економікою України [13, 30]. І. Б. Михайловська вказує, що проблеми незалежності правосуддя пов'язані не лише з юридичною регламентацією організації та функціонування судової влади; не менше значення, на її думку, має й аналіз управлінських процесів, які у ній відбуваються [7, 6]. Американські фахівці зазначають, що недостатня підготовка у сфері судового управління є серйозною небезпекою на шляху до успішного завершення процесів модернізації судової діяльності [23, 39].

Зазначимо, що розуміння окремими вітчизняними авторами судової влади як самостійної управлінської системи [11, 157] можна розуміти як поступовий відхід від «класичного» уявлення про адміністративно-правові механізми. На думку вітчизняних експертів, можливі різні форми здійснення судового управління. Так, його функції можуть бути зосереджені «в одному органі — у суді» [14, 31]. В. Маринченко з цього приводу ясно зазначає, що «незалежність судової влади виключає можливість адміністрування з боку інших гілок влади» [5, 2]. Аналізуючи взаємодію органів виконавчої влади та суду ще у 1964 р., В. В. Куликов зазначав, що управляти судовою діяльністю має суд, а не орган, відірваний від суду [4, 3]. Поряд з цією пропозицією обговорюється підхід щодо підпорядкування Державної судової адміністрації Верховному Суду України. Противники передачі усіх управлінських повноважень до органів судової влади вважають, що є загроза «у такий спосіб посилення внутрішніх

адміністративних впливів у судовій системі, тобто створення умов для жорсткого управління нижчестоящими судами з боку вищих», ці автори вказують, що «посилення важелів адміністрування у судовій системі суперечить основним засадам організації судової влади та може бути шкідливим для забезпечення незалежності суддів» [27].

За іншою моделлю, яку підтримують кілька авторів, зокрема Ю. О. Шевчук, управлінські функції можуть бути поділені між судом і зовнішньою адміністрацією, при цьому суд здійснює лише функцію судового нагляду, а адміністрація — функцію судового управління [26, 8]. Інші автори підтримували варіант виконання судом не тільки функції судового нагляду, «а й паралельно якусь частину функцій судового управління» [2, 12]. Окремі дослідники взагалі заперечують можливість участі суду в організації судової влади та відповідних управлінських процесах. Так, Б. С. Стичинський у 2001 р. пропонував залишити функцію організаційного забезпечення судів у Міністерстві юстиції України, аргументуючи це тим, що призначенням судів є здійснення правосуддя та «покладення на них невластивих функцій створить для них надмірний тягар та відволікатиме від головного — захисту і відновлення прав і свобод людини та громадянина» [21, 28].

Висловимо думку, що обґрунтування виокремлення управлінських функцій із системи судових органів у вітчизняній правовій доктрині має під собою не теоретичне, а насамперед описово-практичне підґрунтя. Не слід забувати, що до 2002 р. багато управлінських функцій у судовій сфері обіймало Міністерство юстиції України, і значна їх частина перейшла потім до Державної судової адміністрації України, яка сьогодні визначена як орган виконавчої влади. Крім того, слід урахувати й відомчу зацікавленість, адже навіть сьогодні експерти Міністерства юстиції України зазначають, що «в суспільстві та серед фахівців все більше укріплюється розуміння того, що не відсторонення органів юстиції від справ правосуддя, а навпаки, посилення їх ролі, але на нових демократичних засадах, є вірним сучасним підходом у справі державотворення та правотворення» [27]. Зазначимо, що в інших доктринальних джерелах така позиція не підтримується; доцільно в цьому контексті навести думку В. Маринченко 2001 р., який зазначав тоді, що Міністерство юстиції «категорично виступає проти позбавлення його будь-яких повноважень стосовно судів» та що «при цьому представники міністерства наголошують, що вони проявляють надзвичайну турботу, вирішуючи питання по організаційно-фінансовому і кадровому забезпеченню судів» [5, 2].

Вітчизняні автори констатують, що «створенням у 2002 р. спеціального органу щодо організаційного забезпечення діяльності судів — Державної судової адміністрації України, не вдалося вирішити одну із пріоритетних цілей судової реформи — впровадження особливого порядку організаційного забезпечення діяльності судів та забезпечення можливості повного і незалежного здійснення правосуддя». Вони зазначають, що «за своєю структурою схема організаційного забезпечення судів практично повторює ту, що існувала раніше, коли забезпечення судів здійснювалося Міністерством юстиції», а «на територіальні

управління Державної судової адміністрації України покладено, по суті, колишні функції обласних управлінь юстиції» [9].

Такий підхід до зовнішнього організаційного забезпечення судової влади кардинально вплинув на вітчизняне праворозуміння. Так, навіть у рішеннях з'їзду суддів України зазначалося, що «якою б досконалою не була судова система, вона не може функціонувати без відповідного забезпечення її діяльності державою», а «відсутність такого забезпечення позбавляє судову владу і незалежності, і самостійності» [15]. У Рекомендаціях парламентських слухань на тему «Про стан правосуддя в Україні» від 27 червня 2007 р. визнавалося, що протягом останнього десятиліття діяльність «державних органів, відповідальних за формування суддівського корпусу, виявилася не надто ефективною», причому розумілася неналежність цих органів до судової влади [16]. Доцільно у цьому контексті навести й думку експертів Ради Європи, за якою українське законодавство розпорощує повноваження щодо організації судової влади між надмірною кількістю органів, а також судовими інстанціями, що робить її залежною від виконавчої влади [25, 3].

Таким чином, управлінські можливості у сфері судової влади значно погіршуються. Сучасні фахівці зазначають, що судове управління є різновидом соціального і здійснюється за його загальними принципами. При цьому як об'єктом судового управління визначаються соціальні відносини, «що формуються в судовій системі потрійно: суддя — закон, суддя — суд і суддя — людина»; у центрі судового управління знаходиться суддя і судове врядування незалежно від того, чи впливає воно на процеси цілісних соціальних утворень, а підґрунтям завжди має бути регулювання поведінки людей, спрямування і організації їхньої діяльності [17, 8]. А. А. Стрижак вказує, що судове управління «постає перед нами у вигляді внутрішньої взаємодії складових ланок судової системи, необхідність існування якої обумовлюється потребами здійснення об'єктивного і неупередженого правосуддя в державі» [22, 45].

Д. М. Притика визнає, що у даний час законодавець не дає вичерпного визначення поняття судового управління, утім, ґрунтуючись на аналізі «положень, що містяться в законі», цей автор робить висновок, про те, що головним завданням судового управління є всіляке сприяння здійсненню цілей правосуддя і завдань суду; а органи, що здійснюють функції судового управління, «не тільки повинні захищати суди від різних місцевих впливів, втручання в їхню діяльність із здійснення правосуддя, а й самі мають суворо дотримуватись принципу незалежності суддів і підпорядкування їх лише закону, не допускаючи будь-якого втручання в розгляд судами конкретних судових справ» [13, 32].

Аналіз особливостей функціонування судів України як організацій з точки зору теорії менеджменту дозволив В. А. Овчаренко сформулювати рекомендації щодо забезпечення їх інваріантного функціонування, які включають:

- збереження цілісності системи судової влади під управлінням Верховного Суду України, наділеного лінійними повноваженнями;
- забезпечення становлення самостійної системи менеджменту для кожного суду як окремої організації, що передбачає самостійне виконання функцій

планування, організації судочинства, мотивації суддів та контролю їх діяльності;

– введення незалежної оцінки якості послуг, що надаються судами різного рівня, та оцінка ефективності їх функціонування [10, 67].

Під судовим управлінням інші автори розуміють діяльність з організації роботи суду, налагодження чіткої його роботи і створення умов для успішного виконання ним завдань та функцій, а також з організаційного забезпечення розгляду справ судом [17, 181]. Д. М. Притика констатує, що питання судового управління слід поставити в один ряд з такими важливими питаннями, як поділ влади і незалежність судової влади, оскільки поки суди не завершать перехід до сучасної структури управління, їхня незалежність на думку цього автора буде значною мірою декларативною. Судове управління цей автор розуміє як сукупність управлінських впливів, спрямованих на забезпечення необхідного рівня роботи судів, належне функціонування органів правосуддя; також він пропонує називати судове управління судовим адмініструванням, що, на думку цього автора, «більше відповідає природі цього явища». До предмета судового управління (адміністрування) Д. М. Притика відносить питання організації судових органів, добір суддів і народних засідателів; управління кадрами судових органів; перевірку організації роботи судових органів; вивчення й узагальнення судової практики; організацію роботи з ведення судової статистики [13, 29].

На думку вітчизняних експертів, судове управління є специфічною сферою, що не поширюється на головну функцію суду — здійснення правосуддя; проте ефективність самореалізації суду прямо пропорційно залежить саме від налагодження його внутрішніх механізмів. До основних питань, що вирішує судовий менеджмент (управління), ці автори відносять організацію роботи судових органів, кадрову роботу, господарське та технічне забезпечення суду; вони зазначають, що судовий менеджмент має визначати шлях проходження судових справ від прийняття заяв до ухвалення рішень у них та їх подальше зберігання [24, 6]. До предмета судового управління (адміністрування) окремі автори відносять: питання організації судових органів, добір суддів і народних засідателів; управління кадрами судових органів; перевірку організації роботи судових органів; вивчення й узагальнення судової практики; організацію роботи з ведення судової статистики, позапроцесуальну діяльність по стажуванню суддів і фахівців тощо [14, 33].

У той же час окремі автори пропонують застосовувати у судовій владі загальні управлінські принципи. Так, С. В. Ківалов зазначав, що «суть стратегії судової реформи така: зміцнення адміністративно-командної вертикалі в судовій владі України», для чого цим фахівцем передбачалося: надання контрольних повноважень вищим судам над нижчими, повернення до практики перегляду судових рішень у порядку нагляду; посилення ролі голів судів в організації роботи суддів, наділення Верховного Суду України правом законодавчої ініціативи і надання його роз'ясненням обов'язкової сили. Інші автори не погоджуються із такою трансформацією управління у судовій сфері [19, 5].

Так, М. І. Мельник, заперечуючи потреби посилення «адміністративної вертикалі» в судах, вказує, що «всередині судової системи з голів судів та їхніх заступників сформувалась нова каста осіб, яка, всупереч принципу незалежності судді, вивершила себе над іншими суддями, для деякого з них нормою стало те, що вони не розглядають жодних справ упродовж багатьох років, займаючись виключно адмініструванням правосуддя» [6, 5]. В. Маринченко також у 2001 р. пропонував «позбавити голів судів і їх заступників управлінських функцій, залишивши тільки представницькі», зазначаючи, що господарсько-управлінські функції — найвразливіше на сьогодні місце суддів на адміністративних посадах» [5, 2]. М. П. Короленко вказує, що «чинна судова система побудована на засадах адміністративного підпорядкування та ієрархічності, які є несумісними з самою суттю правосуддя, конституційними принципами незалежності суддів», при цьому «адміністративний контроль за діяльністю судів і суддів призводить до виникнення та юридичного закріплення такої професії, як «керівник суду», позбавляє суддю незалежності і може впливати на ухвалення ним рішення» [3, 6].

А. С. Смикалін, аналізуючи терміни «судове управління» та «організаційне керівництво судами», доводив їх спільний зміст та пропонував вживати їх для означення відповідного явища відповідно для різних історичних етапів розвитку суду [20, 148]. Д. О. Серов висловлює думку, що на сьогоднішній день обидва цих терміни та само поняття, яке ними охоплюється, «втратили всяку актуальність», він замість них застосовує термін «діяльність по державному керівництву судами» [18, 44]. В. Авер'янов зазначає, що здійснення судової влади відноситься у доктрині сьогодні до основних видів діяльності держави, а «державне управління» у новій класифікаційній схемі не потрапляє до переліку основних видів державної діяльності. Він зазначає, що «тільки для органів виконавчої влади державне управління означає провідний напрям діяльності» а для органів судової влади здійснення державного управління «має обслуговуюче значення стосовно їх профілюючих (основних) завдань і функцій, позаяк обмежується суто внутрішньоорганізаційними рамками». Хоча в цих випадках також правомірно говорити про здійснення державного управління як особливого виду державної діяльності, зазначає цей провідний науковець, проте, на його думку, необхідно водночас розуміти певною мірою похідний, допоміжний характер подібного управління [1].

Інші автори вживають при аналізі управлінських процесів у судовій владі категорію судового менеджменту. Так, В. Городовенко визнаючи, що «організація роботи судів в Україні потребує змін», вказує на необхідність широкого запровадження судового менеджменту як системи організації діяльності роботи суду, що чітко визначає шлях проходження судових справ від прийняття заяв громадян до винесення рішень у справах та їх подальшого зберігання [8, 6]. У той же час фахівці Агенції США по міжнародному розвитку зазначають, що «за виключенням судів США та Канади професійні менеджери — судові адміністратори як правило до роботи не залучаються» та що «загальний контроль над документообігом, розробка систем більш ефективних процедур,

поточний аналіз — ці основні компоненти нової системи, що виходить за рамки традиційного судового провадження, адміністративним співробітникам суду, як правило, незнайомі» [23, 39].

У той же час, як справедливо зазначає І. Б. Михайловська, функціонування судової системи та організації підпорядковано ряду об'єктивних закономірностей, які неминуче проявляються незалежно від того, піддаються вони теоретичному аналізу чи ні. Одною з таких закономірностей цей автор називає коректування офіційно завданої мети намаганням організації до виживання та розвитку; крім того, офіційна мета коректується пануючою мотивацією членів організації. Стандарти та правила, що створюються шляхом внутрішньосистемного управління, виходять із скоректованої мети, яка перетворюється у реальність значно успішній, ніж офіційно проголошена [7].

Отже, можна визнати, що у вітчизняній правовій доктрині немає єдиного погляду на зміст та суб'єктність організаційно-управлінської діяльності у судовій сфері. Крім того, сучасні механізми такої діяльності, що передбачають організаційні повноваження у цій сфері, органу виконавчої влади — Державної судової адміністрації сприяють наявності та стійкості відповідних концепцій. Утім, слід визнати, що судове управління є специфічною, особливою формою державного управління; його можна вважати не функціональним завданням судової системи, а засобом забезпечення її сталого розвитку та реформування. У той же час для неї характерні загальні принципи та правила менеджменту, системного управління та програмно-управлінської діяльності. В умовах проведення політичної реформи та змінення владної вертикалі у рамках переходу до парламентсько-президентської республіки аспекти створення нової управлінської вертикалі, яка ефективно забезпечила б незалежність судової влади, потребують нових наукових досліджень.

Література

1. Авер'янов В. Ще раз про зміст і співвідношення понять «державне управління» і «виконавча влада»: полемічні нотатки / В. Авер'янов // Юриспруденція он-лайн. Інтернет-видання. — 2004. — 28 листоп. — Режим доступу: http://www.lawyer.org.ua/?w_r&i_6&d_453.
2. Апашкин Г. З. Об улучшении организационного руководства судами / Г. З. Апашкин // Советское государство и право. — 1977. — № 7. — С. 20–31.
3. Короленко М. П. Швидкий суд: європейська практика і вітчизняні реалії / М. П. Короленко // Урядовий кур'єр. — 2007. — 27 січ. — С. 6.
4. Куликов В. В. Постоянно совершенствовать организацию работы судов / В. В. Куликов // Бюллетень Верховного суда СССР. — 1964. — № 5. — С. 2–6.
5. Маричченко В. Судова реформа — погляд зсередини / В. Маричченко // Дзеркало тижня. — 2001. — 21–27 квіт., № 16. — С. 2.
6. Мельник М. Суд на владному роздоріжжі / М. Мельник // Дзеркало тижня. — 2005. — 21 лип., № 27. — С. 5.
7. Михайловская И. Б. Квалификационные коллегии судей как орган внутрисистемного управления / И. Б. Михайловская // Юридичний Вісник України. — 2007. — 29 листоп.—5 груд. — С. 6.
8. Модельні суди — уже не експеримент // Юридичний вісник України. — 2003. — 29 листоп.— 5 груд. — С. 6.
9. Нове обличчя застарілих проблем судової системи : [результат аудиту, проведеного фахівцями Рахункової палати] розглянуто Колегією Рахункової палати 16 березня 2004 р. // Офіційний

- сайт Рахункової палати України. — Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/achamber/control/uk/publish/article/main?art_id=47961&cat_id=34664.
10. Овчаренко В. А. Державний механізм забезпечення інваріантного функціонування судової системи України / В. А. Овчаренко // Держава та регіони : наук.-вироб. журн. — 2008. — № 1. — С. 67–69.
 11. Поважний О. С. Закономірності інваріантного функціонування судової гілки державної влади / О. С. Поважний, В. А. Овчаренко // Фінансовий механізм державного управління економікою України. Серія : Державне управління. — Дрогобич, 2006. — Т. VII, вип. 73. — С. 155–164.
 12. Примаченко О. Судова влада: аспекти незалежності / О. Примаченко // Дзеркало тижня. — 2005. — 28 трав.—3 черв., № 20. — С. 6.
 13. Притика Д. М. Організаційно-правові засади становлення і діяльності господарських судів України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.10 / Д. М. Притика. — Х., 2003. — 34 с.
 14. Притика Д. Правові проблеми судового управління // Право України. — 2003. — № 3. — С. 28–34.
 15. Про прийняття рішень щодо поліпшення судової системи : рішення V з'їзду суддів України від 24 жовт. 2002 р. // Вісник Верховного Суду України. — 2002. — № 5, верес.— жовт. — С. 6–8.
 16. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан правосуддя в Україні» : постановою Верховної Ради України від 27 черв. 2007 р. № 1245-V // Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 47–48. — Ст. 526.
 17. Савельєва Т. А. Основные направления судебной политики в сфере гражданской юрисдикции / Т. А. Савельева // Правовая политика и правовая жизнь. — 2002. — № 1. — С. 175–183.
 18. Серов Д. О. Забытая страница истории государства и права СССР : судебная реформа 1956–1964 годов / Д. О. Серов // Вестник Нижегородского государственного университета. Серия Право. — 2006. — Т. 2, вып. 2. — С. 43–52.
 19. Сірий М. Судова реформа: заяви, проекти і реалії / М. Сірий // Дзеркало тижня. — 2007. — 17–23 берез., № 10. — С. 5.
 20. Смыкалиц А. С. Попятие судебного управления (теоретические и историко-правовые аспекты) / А. С. Смыкалиц // Правовые идеи и государственные учреждения (историко-юридические исследования) : межвуз. сб. науч. тр. — Свердловск, 1980. — С. 147–152.
 21. Стичинський Б. С. Неупереджене судочинство та юстиція: спільно до реального захисту прав і свобод людини / Б. С. Стичинський // Правосуддя. — 2001. — 24 лют.— 2 берез., № 8. — С. 28.
 22. Стрижак А. Державне управління в органах судової влади України: щодо постановки проблеми / А. Стрижак // Право України. — 2003. — № 7. — С. 43–48.
 23. Судобное делопронзводство и менеджмент (июль 2002 г.). — Вашингтон : U.S. Agency for International Development, 2002. — 52 с. — (Серия технических публикаций / Агентство США по международному развитию).
 24. Судове управління // Український юрист. — 2003. — № 12, груд. — С. 3.
 25. Хапауріп М. Па вес — пакази та інструкції. Правова неспроможність влади / М. Хапауріп // Україна молода. — 2004. — № 58, 30 берез. — С. 3.
 26. Шевчук Ю. Право на неупередженість / Ю Шевчук // Голос України. — 2002. — № 141. — С. 8–9.
 27. Щодо завдань Міністерства юстиції України у судовій сфері : Коментарі фахівців. — 2005. — травень // Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. — Режим доступу: <http://www.mjnjust.gov.ua/0/4965>.

Анотація

Томчак Н. В. Аспекти організаційно-управлінського забезпечення судової влади України. — Стаття.

У статті проаналізовано аспекти перетворень у сфері організації судової влади та судової діяльності в Україні. Досліджено судове управління як форму державного управління та засіб забезпечення сталого розвитку та реформування судової системи.

Ключові слова: судова влада, організаційно-правове забезпечення, правосуддя, судова діяльність, програмно-управлінська діяльність.

Summary

Tomchak N. V. Aspects of the Organizational Legal Providing of the judicial power in Ukraine.
— Article.

Aspects of the reforms in the area of the organization of the judiciary and court activities in Ukraine are exposed in the article. The court administration as the form of the state management and tool of providing the sustainable development and reforming the court system is researched.

Keywords: power of judiciary, organizational legal providing, justice, court activities, program regulative activities.

УДК 342.25

В. С. Пустовой

КАТЕГОРІЇ ЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В ДЕРЖАВОЗНАВСТВІ

Становлення та розвиток державного ладу незалежної України проходять далеко не безпроблемно. Зокрема, у виборі моделей державного апарату наявним є «гойдання» між централізаторськими та децентралізаторськими тенденціями, яке обумовлене, передусім, не об'єктивними, а суб'єктивними уподобаннями правлячої еліти. Сьогодні ми спостерігаємо вихід спору між, умовно кажучи, централізаторами та децентралізаторами на шпальти газет, на арену політичної боротьби. Все це обумовлює необхідність детального неупередженого аналізу переваг та недоліків централізації та децентралізації державної влади як державно-правових закономірностей. Лише загальнотеоретичне узагальнення цих різноспрямованих процесів та принципів побудови державної влади дасть можливість здійснити розробку науково обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення механізму Української держави. Досягнення раціонального співвідношення централізації та децентралізації, тобто розстановка владних сил різних рівнів управління, на наш погляд, є одним з основних методів підвищення ефективності функціонування сучасної держави.

Проблеми централізації та децентралізації державної влади вивчались, передусім, представниками політичної науки, серед яких вітчизняні вчені: А. Коваленко, А. Колодій, М. Корнієнко, М. Харитончук, К. Линьов, І. Грицяк, С. Вобленко та ін. Окремі аспекти цієї багатогранної проблеми висвітлені у працях Н. Нижника. Загальнотеоретичний аналіз проблеми здійснений у дисертаційному дослідженні М. В. Ходова [1], але воно побудоване виключно на матеріалах сучасної Російської держави і тому не може претендувати на виведення загальних закономірностей у співвідношенні централізації та децентралізації.

Слід зазначити, що проблеми ієрархічного порядку, до яких належить і співвідношення централізації та децентралізації, не є новими і завжди притягували увагу науковців. На світанку модерної доби в європейській політико-правовій думці панувало певне захоплення централізацією. Сильний державний центр уявлявся представником порядку в загальному напівфеодалному